

През 1979 година в Швеция – за първи път в света – се въвежда твърда забрана за телесно наказване на деца. Тази забрана обхваща всички, в това число родители и настойници.

Този нов закон има за цел:

- 1) да промени подхода към такъв тип практики в шведското общество,
- 2) да идентифицира по-бързо децата, които са в риск от лошо отношение,
- 3) да осигури по-бърза и по-ефективна помощ а проблемните семейства.

Проучванията, направени двадесет години след влизането на този закон в сила показват отслабваща обществена подкрепа по отношение на телесните наказания.

И отново проучванията показват, че случаите на деца в риск от лошо третиране се разпознават все по-бързо.

Детската смъртност в резултат на насилие и малтретиране е в незначителни проценти.

Оплакванията – като брой и в относителни стойности – са постоянни, но има ръст на профилактиката и на семейната подкрепата от страна на органите за социална помощ.

Изводи: всички цели, които преследваше въвеждането на пълна забрана за налагане на телесни наказания в Швеция са били постигнати.

Макар в началото на ХХ век суровите телесни наказания да са били разпространена практика, още тогава се чуват гласове, призоваващи за по-хуманно третиране на децата. Техен израз е и законът от 1928 година, който забранява налагането на физически наказания в средните училища (гимназиите).

Нарастващото безпокойство от мащабите на физическо насилие спрямо деца през следващите години води до факта, че през 1957 година е отменена разпоредба в Наказателния кодекс, която оправдава налагането на физически наказания от страна на родители и настойници. От този момент нататък децата имат право на лична неприкосновеност като възрастните. Поредната цел на тази законова промяна е даването на възможност за възбуждане на наказателно производство срещу родители, които упражняват насилие спрямо собствените си деца. От 1966 година датира отмяната на текст в Семейния кодекс (Föräldrabalken), който е позволявал прилагане на леки телесни наказания.

Смятало се е, че тези законови промени, в комбинация със забраната за упражняване на физически наказания в училищата и детските заведения, ще доведат до промени в обществените нагласи, които от своя страна да направят така, че използването на физическа сила спрямо деца да стане неприемливо за обществото. И въпреки това през 70-те години има случай, в който съдът оправдава баща, нанесъл тежък побой върху детето си. Този случай предизвиква масова реакция и поставя началото на обществен дебат за лошото отношение към децата. В тази ситуация министърът на правосъдието създава Комисия за правата на детето, която има за цел да направи реформа в Семейния кодекс. Комисията установява, че разпоредбите относно налагането на физически наказания от страна на родители и настойници не са достатъчно ясно формулирани. Във връзка с това внася предложение за изменение на Семейния кодекс чрез добавка на един забранителен текст по отношение на физическите наказания. Предложението е подкрепено от 28 от общо 30 експерта, поканени да направят оценка на предложението, от всички политически партии, а при гласуването му получава 98% от гласовете на депутатите.

Тук трябва да се отбележи, че новото законодателство няма за цел да стигматизира онези родители и настойници, които налагат такива наказания. Именно затова новите разпоредби попадат в Семейния, а не в Наказателния кодекс, което означава че тяхното нарушаване не предизвиква автоматично наказателна отговорност и санкции. Основната цел, която законодателят преследва, е възпитателна по отношение на обществото, а не използване на натиск със средствата на закона.

Подкрепа за физическото наказание

През 1965 година, осем години след отмяната на текстове в Наказателния кодекс, които допускат побой върху деца от страна на техните родители и настойници, почти половината от шведското население смята телесните наказания за неизбежни при възпитанието на децата. До 1981 година този процент намалява два пъти, а през 1994 година още два пъти по-малко шведи се произнасят в подкрепа на телесното наказание, та било то и съвсем леко. (SCB 1996с).

Шведите в подкрепа на телесното наказание, в %.

Всички проучвания показват, че в Швеция обществената подкрепа за телесното наказание рязко спада през последните няколко десетки години, което е придружено с реално намаляване на ефективно налаганите телесни наказания, а когато това се случва, то наказанията са все по-леки. Изглежда, че дори по-силните шамари, които в много страни е приемат за нормални, в Швеция не попадат в масовото определение на категорията „леко физическо наказание“.

Затова забраната за налагане на телесни наказания и съпровождащата я образователна кампания сред обществото се оказват изключително ефективни при необходимост от промяна на обществените нагласи към телесните наказания. Само преди четиресет години побоят над деца от страна на техните родители е бил нещо нормално. Днес подобно поведение категорично попада извън обществената норма за приемливост.

Бързо идентифициране на случаи

Едната от целите на решението да се забрани телесното наказание е била насочена към повишаване на обществената чувствителност към насилието върху деца и същевременно мобилизиране на обществото за закрила на децата в риск. Очакването е било, че този закон в комбинация с публичната кампания, проведена през 70-те и 80-те години ще предизвика в следващите години ръст на сигналите за упражнявано насилие върху деца.

Точно според очакванията, броят на сигналите след 1981 година бележи ръст. Но пък броят на сигналите, които са разследвани и стигат до съда, остава непроменен от 1984 година, дори ако изключим от анализа случаите, в които извършителят е твърде млад, за да бъде изправен пред съда, както и това, че новите разпоредби от 1982 година улесниха предприемането на наказателни мерки. Всички факти еднозначно говорят за това, че макар и чувствителността на шведското общество да се е повишила, което се изразява в подаване на все повече сигнали за упражнено насилие върху деца, забраната за налагане на физически наказания не е дала резултат под формата на повече санкционирани възпитатели или до тяхната стигматизация.

Из статията на д-р Джоан Е. Дюран, Na podstawie artykułu dr Joan E. Ocena na efekta od zabrana za naganane na telesni nakazania v Shvedcya, Naranenoto dete. Teoria. Prouchvania. Praktyka. br. 3/2002.